

КОНТРОЛІНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УКРАЇНІ

Термін «контролінг» у сучасному розумінні виник у 20-х рр. ХХ ст. у США. Слово «контролінг» походить від англійського to control – контролювати, управляти, яке, в свою чергу, утворилося від французького controle, що означає «реєстр, перевірочний список». Контролінг – концепція інформації та управління. Наприкінці минулого століття представники американської школи контролінгу розширили це поняття і стали розглядати його як цілісну концепцію економічного управління підприємством. У Західній Європі концепція контролінгу набула своєї актуальності у 70-х роках ХХ ст. і найбільшу популярність знайшла в працях представників німецької школи, вони зосереджують свою увагу на майбутніх процесах, а не на аналізі тих подій, що вже відбулись. У країнах пострадянського простору контролінг почав розвиватися лише на початку 90-х років [2].

В Україні інтерес до контролінгу почав проявлятися після набуття нею статусу суверенної й незалежної держави, яка стала орієнтуватися на побудову економіки ринкового типу. За цих умов управління підприємствами на старій методологічній базі стало неможливим, а нові підходи до планування, обліку й аналізу ще не сформувалися повною мірою. Україна опинилася у кризовому стані, глибина якого набагато більша, ніж у США у 1929– 1933 рр. Освоєння нових підходів до планування та запровадження економічного механізму ринкового типу вимагає вивчення досвіду держав, які у своєму розвитку пройшли етапи, характерні тепер для української економіки. Ось чому є об'єктивна необхідність творчо розвивати надбання передових країн у галузі економічних наук, у тому числі й контролінгу. В умовах планової економіки контролінг на засадах управлінського обліку виявляв себе у формі контролю за виконанням плану. Починаючи із середини 90-х р., в Україні виходять книги і статті українських авторів, у яких пропагується організація та методологія контролінгу. Зокрема, з метою створення ефективного управління із застосуванням сучасної системи контролінгу великі підприємства України переймають світову практику організації своєї структури не за традиційною функціональною ознакою (маркетинг, фінанси, постачання, виробництво), а за видами діяльності, кожний з яких групується навколо певного типу послуг (робіт, продукції) та містить у собі необхідні структурні підрозділи, тобто центри відповідальності. Центр відповідальності – це сегмент усередині підприємства, на чолі якого стоїть відповідальна особа, що ухвалює рішення [5], або це підрозділ підприємства, де відповідальною особою (менеджером) контролюється поява витрат, отримання прибутку, використання прибутку, що інвестується [6, с. 483].

В умовах постійної конкуренції як з боку вітчизняних, так і зарубіжних організацій на сучасних українських підприємствах все більшої актуальності набуває питання впровадження контролінгу для більш ефективної діяльності. Сучасні умови господарювання вимагають від підприємства постійної готовності до змін ринку, і саме використання системи контролінгу допомагає ефективно і в обмежені строки визначити можливості цих змін і швидко на них реагувати. На сьогодні контролінг можна визначити як систему управління процесом досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності фірми, тобто систему управління прибутком [3]. Для того, щоб краще зрозуміти місце контролінгу в системі управління підприємством, нагадаємо, що остання являє собою формування й організацію всього виробничо-господарського і фінансово-економічного процесу, а також координацію і регулювання різних елементів системи.

Суть системи управління будь-якого підприємства полягає у визначенні політики підприємства на досить тривалу перспективу, координації сфер діяльності підприємства, стратегічної політики персоналу, вирішенні основних завдань ведення бізнесу. Як показує практика, на великих підприємствах, а також при зростаючій динаміці розвитку економічного середовища менеджмент об'єднує окремі завдання управління підприємством у конкретні штабні органи управління. В результаті відбувається процес відокремлення складової частини управління підприємством – специфічної сервіс-функції контролінгу. З функціонального огляду контролінг здійснюється кожним керівним працівником підприємства, а з інституціонального – виділяється обмежена сфера завдань. Суттєва відмінність контролінгу порівняно з управлінням підприємством як єдиним цілим полягає в тому, що контролінг певною мірою обмежений у забезпеченості інформацією для процесів управління з огляду допоміжної та координаційної функції обслуговування управління і сам не є управлінням. В процесі історичного

розвитку контролінгу сфера його діяльності поступово розширюється – він сприймається як повноцінний компонент управління, підтримує координацію системи управлінських структур [1].

Однією з найбільш визначальних умов забезпечення життєдіяльності підприємства і його прибуткового функціонування є покращення і удосконалення системи і методів управління. Одним з таких методів є впровадження системи контролінгу в організаційну структуру підприємства на всіх етапах його діяльності. Актуальним завданням кожного підприємства є подальше удосконалення і оптимізація його організаційної структури. Це потребує широких горизонтальних зв'язків між великою кількістю вузькоспеціалізованих сфер управління, які характерні для сучасного підприємства. Усі управлінські функції організації потребують інтеграції при їх якісному оновленні і виділенню з них координаційної надбудови – підсистеми контролінгу. Використання методів і інструментів контролінгу дозволяє перевести управління підприємством на новий рівень за рахунок інтеграції, координації і фокусування діяльності служб і підрозділів підприємства на поставлених цілях.

Контролінгу належить вагоме місце в системі управління підприємством – перебуваючи на перетині обліку, інформаційного забезпечення, контролю та координації він об'єднує всі ці функції, інтегрує їх. Він виступає особливим механізмом саморегулювання в організації, який здійснює зворотний зв'язок в межах управління [4].

Отже, контролінг являє собою самостійну систему, економічна сутність якої полягає в стрімкому процесі перетворення та інтеграції існуючих методів обліку, аналізу, планування, контролю і координації в єдину систему отримання та аналізу інформації для прийняття ефективних управлінських рішень, орієнтованих на досягнення всіх завдань, що постають перед керівництвом підприємства. Сьогодні система контролінгу ще недостатньо розвинута на підприємствах України, тому варто визначити пріоритети щодо напрямку діяльності вітчизняних підприємств, можливості їхньої конкуренції з іноземними підприємствами в майбутньому та перспективи економічного розвитку, які дає впровадження системи контролінгу.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Контролінг. Курс лекцій. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. 114 с.
2. Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік: навчальний посібник для студентів 7.050106 "Облік і аудит", ЖІТІ, 2010. 448 с.
3. Даше А. Практика контролінгу: Пер. з нім. / Під ред. М. Л. Лукашевича, Є. М. Тіхоненковой. М .Фінанси і статистика, 2011. 336 с.
4. Карманова В. Роль контролінгу в удосконаленні корпоративного управління [Електронний ресурс] / В. Карманова, Н. Круссер. Режим доступу: [/http://www.syktsu.ru/vestnik/2006/2006-1/8.htm](http://www.syktsu.ru/vestnik/2006/2006-1/8.htm).
5. Контролінг як інструмент управління підприємством / [Ананькіна Е.А., Данілочкіной С.В., Данілочкіна Н.Г. та ін.]; під ред. Н.Г. Данілочкіной. М.: Юніті, 2002. 279 с.
6. Сопко В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. [3-тє вид.]. К. : КНЕУ, 2000. С. 483.